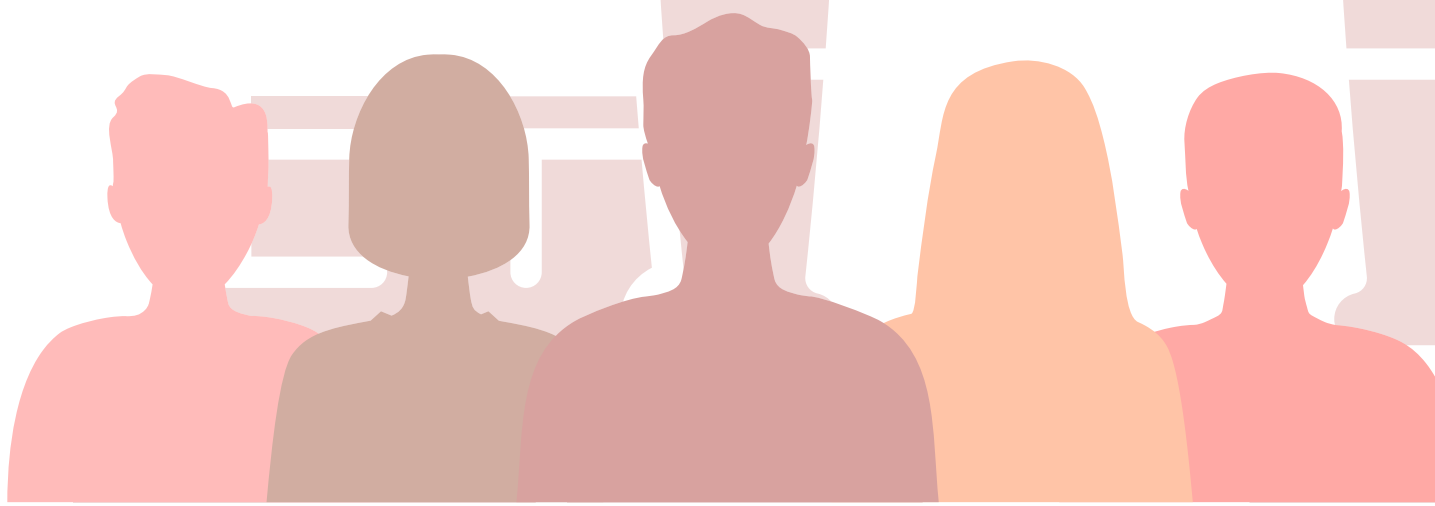

Richtlijn voor capaciteitsopbouw van erfgoedgemeenschappen

INHOUDSOPGAVE

ONE

- 04 1. Een leidraad: Capaciteitsopbouw voor gemeenschapsontwikkeling door engagement in erfgoed**
- 04 1.1. Nieuwe rollen voor erfgoed en erfgoedwerkers
- 05 1.2. Opkomende competenties voor de 'erfgoedwerker'

TWO

- 10 2. HET PPS COMPETENTIEKADER**
- 10 2.1. Thema Competenties
- 11 2.2. Organisatorische Competenties, Actie Ondernemen
- 12 2.3. Sociale Competenties / Participatie
- 13 2.4. Persoonlijke Competenties

THREE

- 15 3. De PPS Methodologie**
- 15 Fase 1. De start: identificeren van het type gemeenschap
- 16 Fase 2. De huidige situatie analyseren
- 19 Fase 3. Een visie opbouwen, een visie creëren, doelen stellen
- 21 Fase 4. Capaciteit opbouwen, vaardigheden herzien
- 23 Fase 5. Betrekken en uitbreiden / actief zijn
- 25 Fase 6. Duurzaamheid

CHAPTER ONE

**Een leidraad: Capaciteitsopbouw
voor gemeenschapsontwikkeling
door engagement in erfgoed**

1. Een leidraad: Capaciteitsopbouw voor gemeenschapsontwikkeling door engagement in erfgoed

1.1. Nieuwe rollen voor erfgoed en erfgoedwerkers

De laatste decennia onderging erfgoed een conceptuele verandering. De visie met een klemtoon op tastbare objecten, gebouwen, monumenten, evolueerde naar een holistische kijk op erfgoed in een territoriaal geworteld cultureel landschap. Dat betekent dat hedendaagse erfgoedpraktijken ook gemeenschapsgerichte waarden integreren en immaterieel erfgoed omvatten.

Zo evolueerden de erfgoedwaarden van een focus op intrinsieke waarden, nationale/regionale identiteit en trots, naar het benutten van erfgoed, naar regionale ontwikkeling, lokale waardebeoordeling, erfgoedcreatie en -erkenning, burgerparticipatie en inclusie. Deze waardeverandering is duidelijk in de Conventie van de Raad van Europa over de waarde van cultureel erfgoed voor de samenleving (Conventie van Faro, RvE, 2005), met vier thema's: gemeenschappelijk Europees erfgoed, sociale duurzaamheid, regionale duurzame ontwikkeling en leren. Dezelfde gedachtegang komt terug in recente Europese aanbevelingen, zoals het Europees actieplan voor cultureel erfgoed (Europese Commissie 2019).

Ook de European Cultural Strategy for the 21st Century (CoE 2018) beschrijft de nieuwe rol/waarde van erfgoed in de samenleving en de daarmee samenhangende verandering in rollen voor erfgoedprofessionals: "Het concept cultureel erfgoed is de afgelopen decennia aanzienlijk veranderd en de positie ervan blijft variëren naargelang de samenleving waarin het zich bevindt. ... Overeenkomstig de kaderovereenkomst van Faro wordt de erkenning van erfgoed opgevat als een gedeelde verantwoordelijkheid: erfgoed is niet langer beperkt tot de elementen die officieel als zodanig worden erkend door de nationale autoriteiten en deskundigen - het beschermde erfgoed - maar omvat nu ook de elementen die door de lokale bevolking en de lokale autoriteiten als erfgoed worden beschouwd. Deze ontwikkeling vraagt om nieuwe, meer participatieve en meer op samenwerking gebaseerde beheersmethoden.

Deze nieuwe rollen komen tot uiting in een van de kernbegrippen van de Conventie: de erfgoedgemeenschappen. "Erfgoedgemeenschappen zijn zelfgeorganiseerde groepen van individuen die betrokken zijn bij de geleidelijke sociale transformatie van de relaties tussen volkeren, plaatsen en verhalen, met een inclusieve aanpak die gebaseerd is op een bredere kijk op erfgoed. Door erfgoed als een hulpbron te bekijken, werken zij aan directe sociale betrokkenheid ter ondersteuning van diversiteit en duurzame, door erfgoed geleide lokale ontwikkeling. Daarbij streven zij naar economische en sociale voorwaarden voor het overleven en het welzijn van diverse gemeenschappen. Met hun initiatieven waarin de mens centraal staat en waarbij de verschillende lagen van de samenleving worden betrokken, creëren erfgoedgemeenschappen een platform om sociale relaties opnieuw te bekijken en te herdefiniëren, om hun erfgoed te beheren en de maatschappelijke uitdagingen van vandaag aan te pakken." (Conventie van Faro, RvE 2005)

Deze veranderingen in waarde en rollen resulteren in veranderende competentiebehoeften voor alle erfgoed-actoren: van technische competenties en traditionele ambachten voor bescherming en behoud tot competenties op het gebied van geschiedenis, cultuur, kunst, management, interpretatie, sociale wetenschappen, gemeenschapsontwikkeling, ondernemerschap, digitalisering ...

Daarom richt het PPS project zich op de ontwikkeling van nieuwe competenties voor professionals, vrijwilligers en burgers in het licht van de nieuwe definities en nieuwe rollen van cultureel erfgoed. Het project zoekt zijn impact op het lokale basisniveau met 'de mensen' als eerste prioriteit. Het streeft naar capaciteitsopbouw van erfgoedgemeenschappen als een sociaal-culturele ruimte voor creativiteit, leren, participatie en inclusie. Dit moet gebeuren in een wederkerig proces vanuit twee hoeken. Enerzijds: dit is het erfgoed en hoe kunnen we de mensen erbij betrekken, of anderzijds: dit zijn de mensen en hoe kunnen zij betekenis geven aan hun omgeving?

De persoon die dit proces leidt kan een 'Faro manager' of een 'heritage community facilitator' worden genoemd en is de belangrijkste persoon waarop PPS zich richt. Hij/zij is niet 'de expert', het kan een professioneel zijn, of iemand van de gemeenschap of zelfs een klein groepje personen, ... afhankelijk van de situatie.

In deze leidraad:

- kijken we naar de evolutie van de competentiebehoeften in het licht van de nieuwe rollen van het cultureel erfgoed voor de samenleving
- presenteren we een competentiekader voor de Faro-manager
- presenteren we een strategie in 6 fasen voor het opbouwen van een erfgoedgemeenschap, met praktische voorbeelden en activiteiten.

Dit document kan worden beschouwd als een op zichzelf staande leidraad, maar het verwijst ook naar de PPS online toolkit met meer voorbeelden, technieken en ondersteunend materiaal.

1.2. Opkomende competenties voor de 'erfgoedwerker'

In het Voices of Culture rapport (Europese Commissie 2017) richt het onderdeel 'vaardigheidstraining en kennisoverdracht voor traditionele en opkomende (erfgoed)beroepen' zich op capaciteitsopbouw voor gedeeld beheer. De VoC-groep stelt voor de samenleving op te delen in 4 groepen stakeholders of belanghebbenden.

- erfgoedexperten
- erfgoedbemiddelaars
- beleidsmakers

publiek - gemeenschappen/participatie - zowel publiek als privé

Aan deze groepen werden specifieke rollen toebedeeld:

De erfgoedexperten

- identificatie van erfgoed – controle van authenticiteit en beoordeling van betekenis
- behoud en conservering, diagnose, acties en preventie...
- onderzoek (historisch materiaal, technologie...)
- verspreiding van specifieke kennis en deskundigheid
- bewustmaking
- aanbevelingen over normen en standaarden.

De erfgoedbemiddelaars

Bemiddeling gaat over het samenbrengen van middelen, het beheren en plannen van mogelijkheden, het creëren van beleid en het onderhandelen over financiering voor projecten en programma's op het gebied van cultureel erfgoed, het verbinden van alle stakeholders en het benutten van de beschikbare middelen.

De bemiddelaars houden zich bezig met communicatie, engagement en belangenbehartiging. Zij proberen het verhaal van het cultureel erfgoed over te brengen aan het bredere publiek door gebruik te maken van diverse communicatiemiddelen, inclusief digitale media.

De missie van de erfgoedbemiddelaars is:

- een grotere toegankelijkheid tot cultureel erfgoed bieden
- optreden als kanaal tussen groepen stakeholders
- vaststellen en onderkennen van sectoroverschrijdende behoeften
- een breder begrip van erfgoed bevorderen
- betrokkenheid bij cultureel erfgoed mogelijk maken en stimuleren
- bijdragen tot bewustwording
- een brug slaan tussen gespecialiseerde en niet-gespecialiseerde expertise

De beleidsvormers :

- geven richting aan erfgoed en de bijbehorende beroepen op Europees, nationaal, regionaal en lokaal niveau
- doen aanbevelingen en nemen beslissingen over (ethische en/of professionele) normen en de erkenning daarvan
- komen op voor de waarde van cultureel erfgoed
- vragen aandacht voor ethische bezwaren
- zorgen voor duurzaamheid door ondersteuning en het vrijmaken van de nodige financiering
- gaan een dialoog aan met de meest uiteenlopende stakeholders via expertise, bemiddeling en het openbare niveau

Het publiek/de gemeenschappen

Hoewel het publiek traditioneel gezien wordt als 'buiten de sector', moet het beschouwd worden als intrinsiek voor de duurzaamheid van het erfgoed en geëvalueerd worden volgens niveau van actieve participatie aan de sector. Individuele en groepen vrijwilligers, moeten beschouwd worden als deel van het systeem en worden best opgeleid om zich beter voor te bereiden.

De opdracht van het publiek kan omvatten:

- participatie (actief en passief)
- educatieve voordelen en het begrijpen van erfgoed
- plezier en waardering
- bewustwording en betrokkenheid bij de bescherming en het behoud van erfgoed
- betrokkenheid op beleids- en bemiddelingsniveau.

Bron: Voices of Culture, Prospectus over "vaardigheden, opleiding en kennisoverdracht voor traditionele en opkomende erfgoedberoepen" (Europese Commissie, 2017).

Het CHARTER-project stelt in zijn factsheets 6 functionele gebieden voor competentieontwikkeling voor. In dit voorstel zijn "erfgoedbeoefenaars" die professionals/professionelen die kunnen:

- helpen bij de erkenning en het vergroten van de waarde van erfgoed door middel van deskundige kennis
- bijdragen tot het gebruik van en de betrokkenheid met erfgoed via kwalitatieve interpretatie en communicatie
- het erfgoed bewaren en duurzaam maken door passende conservatie- en beschermingsmaatregelen
- erfgoed promoten, bevorderen en beschermen door middel van goed geïnformeerd bestuur en beleidsvorming
- innovatieve benaderingen van erfgoed creëren en onderwijzen door onderzoek en ontwikkeling
- erfgoed bepleiten, mogelijk maken en beschermen door inzichtelijk beheer en begeleiding.

Bron: CHARTER, European Cultural Heritage Skills Alliance: Factsheets: Families van competenties, 28/07/2022

Het PPS-project wil een stap verder gaan. Alle beleidsmakers en stakeholders zijn het erover eens dat de nieuwe opvattingen over cultureel erfgoed een nieuwe kijk op de professionele ontwikkeling van de erfgoedprofessionals vereisen. Ze zijn het erover eens dat in de meeste erfgoedgerelateerde opleidingscurricula de ontwikkeling van sociale competenties ontbreekt. Wat het engagement van de gemeenschap betreft, blijven de meeste voorbeelden in de erfgoedliteratuur en de beleidsdocumenten beperkt tot 'participatief bestuur' van het bestaande lokale erfgoed. Vele modellen zijn nog steeds gericht op de professional/expert. Daarom richt het PPS-team zich op de sociale rol van erfgoed door te kijken naar gemeenschapsontwikkeling via processen in erfgoedbetrokkenheid en participatie. Hoe kan een gemeenschap de capaciteit van haar leden verhogen door haar erfgoed beter in te zetten voor duurzame ontwikkeling en inclusie? PPS vertrekt vanuit de gemeenschap zelf en gebruikt erfgoedengagement als een instrument voor gemeenschapsopbouw.

De PPS-aanpak vertaalt zich in twee vragen:

- welke competenties hebben 'facilitatoren' nodig om met succes een erfgoedgemeenschap te initiëren, te ontwikkelen of te onderhouden?
- welke competenties hebben mensen nodig om (en verwerven ze door) actief lid te zijn van een erfgoedgemeenschap?

Facilitatoren in deze context kunnen zijn:

- Erfgoedprofessionals: eigenaars, managers, erfgoedmedewerkers, vrijwilligers, tolken, erfgoedwerkers, verenigingsleiders, kunstenaars, multiplicatoren.
- Formele en niet-formele leraren/trainers volwassen-educatie, gemeenschapswerkers.
- Beleidsmakers: erfgoedambtenaren, ambtenaren, planners.
- Maatschappelijk middenveld, leden van de gemeenschap.

De uiteindelijke begunstigden van het hele proces zijn de leden van de gemeenschap (burgers), de lerenden, als individuen. Het welzijn van deze groep is het uiteindelijke doel van het hele proces. De ICCROM guidance note 2015: People-Centred Approaches to the Conservation of Cultural Heritage drukte dit uit in termen van: "Een groter gevoel van eigenaarschap; sterkere culturele identiteit; spiritualiteit; meer werkgelegenheidskansen; meer economisch rendement door 'toegevoegde waarde' van het erfgoed; bijdragen aan duurzame ontwikkeling; duurzamere gemeenschappen; meer culturele en sociale integratie en integratie tussen generaties; meer levenslange leerervaringen; meer gevarieerde vrijetijds mogelijkheden; armoedebestrijding en beter intercultureel begrip."

Contexten van erfgoedgemeenschappen

Het FARO-actieplan stelt een aantal eisen aan de totstandbrenging van een erfgoedgemeenschap:

- aanwezigheid van een actieve groep (erfgoedgemeenschap) die een gemeenschappelijk belang heeft in een specifiek erfgoed-element
- aanwezigheid van mensen die de boodschap kunnen overbrengen (de facilitatoren)
- betrokken en ondersteunende politieke spelers in de publieke sector (lokale, regionale, nationale instellingen en autoriteiten)
- betrokken en ondersteunende stakeholders in de particuliere sector (bedrijven, non-profitorganisaties, de academische wereld, maatschappelijke organisaties, NGO's, enz.)
- consensus over een uitgebreide gemeenschappelijke visie op erfgoed
- bereidheid van alle stakeholders om samen te werken (lokale autoriteiten en maatschappelijke organisaties)
- een gedefinieerd gemeenschappelijk belang van een door het erfgoed geleide actie
- commitment en capaciteit voor het mobiliseren van middelen
- bereidheid van de groep om zich te engageren in het ontwikkelen van diverse verhalen, gebaseerd op de mensen en plaatsen
- aspiraties naar een meer democratisch sociaal-economisch model
- engagement voor mensenrechtenbeginselen in lokale ontwikkelingsprocessen (respect voor waardigheid en meervoudige identiteiten)
- betere democratische participatie en sociale integratie van alle inwoners.

Deze elementen vertegenwoordigen niet alleen vereisten voor het creëren van een erfgoedgemeenschap, maar kunnen ook worden gezien als kwaliteitscriteria en doelstellingen voor het opbouwen van een succesvolle erfgoedgemeenschap.

CHAPTER TWO

Het PPSC ompetentiekader

2. Het PPS Competentiekader

Het PPS-team creëerde een competentiekader om de competenties op te sommen en te beschrijven die nodig zijn om uitdagingen en taken aan te pakken in relatie tot de erfgoedgemeenschap- contexten, stadia en scenario's zoals hierboven beschreven.

De PPS competenties voor facilitatoren zijn gegroepeerd in vier secties.

2.1. Thema-competenties

De thema-competenties van begeleiders van erfgoedgemeenschappen zijn gebaseerd op ideeën over het proces van gemeenschapsvorming. Dit proces zal verschillen naargelang de context of het stadium waarin een gemeenschap zich heeft ontwikkeld. Hoewel wij deze competenties in een bepaalde volgorde hebben voorgesteld, zal de manier waarop ze worden gebruikt in werkelijkheid eerder iteratief dan lineair zijn. Niettemin kan het gelezen worden als een proces dat begint met een oriëntatieperiode waarin een facilitator kan helpen om de standpunten en waarden van verschillende groepen in een gemeenschap te schetsen, gevolgd door een poging om deze groepen afzonderlijk te ondersteunen om betekenis te geven aan erfgoedgoederen en fenomenen. Op die manier tracht de facilitator een benadering vanuit verscheidene perspectieven te promoten met respect voor de verschillende individuele en groepsachtergronden die de leden van de gemeenschap omvat en die tegelijkertijd verband houdt met overkoepelende Europese en globale culturele waarden (mensenrechten). Om dit te bereiken, zal de facilitator de deelnemers helpen om hun persoonlijke en collectieve waarden uit te drukken in verhalen die een verband hebben met het erfgoed in de gemeenschap. De uitwisseling van en dialoog over de betekenis van erfgoed en hoe dit verband houdt met individuele of gedeelde achtergronden ondersteunt zo de ontwikkeling van gedeelde verhalen of erkende verhalen. Deze narratieven versterken een gevoel van gemeenschap, van erbij te horen, en maken tegelijkertijd de diversiteit op een respectvolle wijze zichtbaar.

1. Visies en waardevoorkeuren van verschillende groepen in de gemeenschap beoordelen.
2. Een betekenis- en waarde-identificatieproces uitvoeren met leden van de gemeenschap.
3. Een erfgoedgoed/fenomeen analyseren met de nadruk op de relatie met (Europese) culturele waarden.
4. De ontwikkeling van een multi-cultureel interpretatieprincipe bevorderen bij het aanbieden van betekenisgeving en waardegerelateerde kaders.
5. Deelnemers helpen persoonlijke verhalen te ontwikkelen om interculturele en zelfoverstijgende waarden met betrekking tot erfgoed in de gemeenschap uit te drukken.
6. Een (ontwikkelings)initiatief van een erfgoedgemeenschap in relatie brengen met relevante maatschappelijke kwesties, perspectieven en ethiek.
7. Gemeenschappelijke plaats-narratieven helpen ontwikkelen.

2.2. Organisatorische Competenties, Actie Ondernemen

Wat de organisatorische competenties betreft, ligt de nadruk opnieuw op gemeenschapsvorming. Facilitatoren helpen erfgoedgemeenschappen om dit proces systematisch te benaderen. Om de duurzaamheid van hun projecten te garanderen, zouden erfgoedgemeenschappen hun voordeel moeten halen uit een aanpak gericht op continuïteit (in termen van financiering, inkomsten, personeel, ondersteuning, leden enz.)

Dit geldt niet alleen voor de manier waarop een gemeenschap wordt georganiseerd; het geldt ook voor de manier waarop zij zal worden beheerd zodra zij actief wordt. Goede procedures, transparante besluitvorming en boekhouding zijn essentieel. Naast de administratieve aspecten moet er een gevoel van ondernemerschap zijn en het vermogen om initiatieven te nemen en dingen voor elkaar te krijgen. Zelfs als een gemeenschap besluit om geen winst te maken, is een ondernemende houding belangrijk om de actie vol te houden en om projecten en mensen tot bloei te laten komen, ook in interne creatieve processen. Dit noemen we: intrapreneurship. Het omvat verbeelding, identificatie, en zelfs creatie van kansen.

Verder is er ook het erfgoedaspect in dit alles. De facilitator moet in staat zijn om erfgoed te koppelen aan problemen, aan sociale en culturele activiteiten in de gemeenschap, of om anderen te helpen dergelijke verbanden te identificeren en te verwoorden. Hiervoor is het nodig dat mensen elkaar ontmoeten, hetzij face to face, hetzij online. Een facilitator moet in staat zijn de structuren, processen en het kader te creëren om die ontmoetingen, dialogen en reflecties mogelijk te maken. Dit proces moet bijdragen tot de ontwikkeling van een gemeenschap die actoren met verschillende achtergronden in multidisciplinaire groepen bevat. Op die manier wordt ze aantrekkelijk voor verschillende soorten leden/deelnemers, waardoor een steeds rijker netwerk ontstaat van ervaringen, waarden en verhalen van mensen.

1. Een erfgoedgemeenschap helpen haar ontwikkeling systematisch te organiseren.
2. Een levensvatbaar duurzaam werk-/bedrijfsplan ontwikkelen voor het opbouwen van een erfgoedgemeenschap.
3. Een ontwikkelingsproject voor een erfgoedgemeenschap beheren en verantwoorden.
4. Het proces van opbouw van een erfgoedgemeenschap systematisch evalueren.
5. Ideeën en mogelijkheden creëren, middelen beheren, dingen laten gebeuren (intrapreneurship).
6. Erfgoed verbinden met de sociale en culturele activiteiten in de gemeenschap.
7. Communicatie-, ontmoetings- en samenwerkingsstructuren en -processen opzetten (digitaal/on-line en in het echte leven).
8. Interdisciplinaire teams helpen vormen om gemeenschappen te ondersteunen bij de integratie van erfgoed in ontwikkelingsplannen.

2.3. Sociale Competenties / Participatie

Facilitatoren van de ontwikkeling van erfgoedgemeenschappen hebben sociale competenties nodig om in contact te komen met leden van de gemeenschap, hen te inspireren en met hen te communiceren en samen te werken.

Werd een facilitator gecontacteerd door een erfgoedgroep, of zoekt en vindt hij relevante stakeholders, individuen en groepen, de uitdaging is om in contact te komen met mensen, hen te inspireren en hen te betrekken. Een erfgoedgemeenschap heeft baat bij actief deelnemende leden, en omgekeerd; deze leden profiteren van de gemeenschap door hun actieve betrokkenheid. Actieve participatie impliceert een niveau van bereidheid, van kennis en vaardigheden om in staat te zijn bij te dragen aan een dergelijk initiatief. Daarom is het empoweren van (potentiële) leden een belangrijk onderdeel van het profiel van een facilitator. Dit omvat niet alleen de erfgoedgerelateerde activiteiten als zodanig, maar ook het beheer dat daarmee gepaard gaat. Erfgoedgemeenschappen krijgen betekenis wanneer de leden niet alleen als doelgroep worden beschouwd, maar vooral als initiatiefnemers, eigenaars en beheerders die samen verantwoordelijkheden delen.

Democratische besluitvormingsprocessen kunnen incidenteel belangenconflicten aan het licht brengen of zelfs leiden tot verschil van mening, waarden, overtuiging of ethiek. Facilitatoren moeten de noodzakelijke discussies kunnen modereren opdat de gemeenschap een omgeving blijft waarin mensen zich welkom, gerespecteerd en erkend voelen. Facilitatoren moeten in staat zijn om de leden van erfgoedgemeenschappen te helpen de dialogen om te zetten in nieuwe ideeën en initiatieven. Door deze gemeenschapsactiviteiten, de gedeelde ervaringen en de manier waarop erop wordt gereflecteerd, verandert de gemeenschap in een leergemeenschap. Het modereren daarvan is ook een van de belangrijke competenties van een facilitator. Aldus zal hij/zij in staat zijn de leden te helpen een op erfgoed gebaseerde of verwante omgeving voor levenslang leren te creëren, en er zelf aan toe bij te dragen.

1. De identificatie en het in kaart brengen van relevante stakeholders en groepen vergemakkelijken.
2. Mensen (onderling) verbinden, inspireren, activeren en bekrachtigen in een ontwikkelingsinitiatief voor erfgoedgemeenschappen.
3. Participatief bestuur vergemakkelijken en verantwoordelijkheden delen.
4. Problemen, belangenconflicten, meningsverschillen, waarden of overtuigingen op een inclusieve manier aan te pakken.
5. Brainstorm-, besluitvormings- en samenwerkingsprocessen in de gemeenschap modereren.
6. Levenslang leren en ontwikkeling te vergemakkelijken voor alle actoren in een erfgoedinitiatief.

2.4. Persoonlijke Competenties

Om efficiënt te zijn en een impact te hebben op de ontwikkeling van een erfgoedgemeenschap, is het belangrijk dat een facilitator een duidelijke visie heeft en een oprechte interesse in de locatie, de mensen en hun geschiedenis en hoe erfgoedactie betekenisvol kan zijn voor mensen. Een visie hebben is één ding, maar ervoor zorgen dat een erfgoedgemeenschap inspireert en dit met anderen deelt, is een andere zaak. Hiervoor zijn competenties nodig om mensen te inspireren en energie te geven. Het betekent dat je actief moet zijn om te activeren, creatief moet zijn om mensen te helpen dingen te creëren, en ondernemend om mensen ervan te overtuigen dat initiatieven nodig zijn om dingen in beweging te brengen en te laten gebeuren. De facilitator moet tegelijk katalysator, promotor, procesbegeleider en probleemoplosser zijn.

Naast deze acties fungeert de facilitator als een persoon die reflectie stimuleert over waarden als inclusie, gevoeligheden van het verleden, het heden en de toekomst. Om open te staan voor diversiteit en de genoemde gevoeligheden moet de facilitator zelf-analytisch en zelfkritisch kunnen zijn en ook openstaan voor kritiek en feedback van anderen vanuit hun perspectief. Openstaan voor dergelijke input wordt zinvol als dit leidt tot herdefiniëring van de situatie, of tot andere gedrags- en denkpatronen. Aanpassingsvermogen en flexibiliteit zijn vereist om dergelijke veranderingen mogelijk te maken, gezien het algemene doel van het ontwikkelen van een gemeenschap.

De facilitator moet zich bewust zijn van mensenrechten, kwesties van diversiteit en inclusie, en algemene waarden en ethiek. In alle relevante aspecten van het gemeenschapsontwikkelingswerk moet de facilitator een voorbeeld van levenslang leren en ontwikkeling zijn en dit model dienen.

1. Een duidelijke visie hebben en een oprechte bezorgdheid en interesse tonen in erfgoed, in mensen, en in hoe die twee met elkaar samenhangen.
2. Creatief en energiek zijn, initiatief en ondernemerschap tonen bij het ontwikkelen van een erfgoedgemeenschap.
3. Inclusief denken en gevoelig zijn voor ethische, culturele en waardenkwesties in verband met erfgoed.
4. Zelfkritisch zijn en openstaan voor feedback van stakeholders en leden van de gemeenschap.
5. Flexibel en adaptief zijn, maar zich bewust zijn van de bredere doelstellingen en het perspectief van het initiatief.
6. Zich inzetten voor de mensenrechten in lokale ontwikkelingsprocessen (respect voor waardigheid).
7. Een nieuwsgierige, actieve en effectieve levenslange leerling zijn op het gebied van erfgoedgerelateerde competentiegebieden.

CHAPTER THREE

De PPS-Methodologie

3. De PPS-Methodologie

De PPS-methodologie is gebaseerd op de 6 fasen voor het creëren en/of verbeteren van een erfgoedgemeenschap die door het team werden gedefinieerd en vervolgens gekoppeld aan de acties en vaardigheden van het competentiekader.

Voor elke fase biedt dit deel

- de competenties met betrekking tot deze fase,
- een korte beschrijving van gerelateerde acties/activiteiten,
- een korte beschrijving van methoden en instrumenten om de taak uit te voeren, inclusief een praktijkvoorbeeld.

Fase 1. De start: identificeren van het type gemeenschap

Doel: de plaats identificeren, het type gemeenschap waarmee we gaan werken definiëren, scannen wat er is.

Wat wordt het startpunt? Over welke groep(en), welk gebied, wijk, dorp ... gaat het? Wat is de motivatie, drijfveer, gemeenschappelijk belang, behoefte(n), die deze groep(en) bewegen?

Erfgoedgemeenschappen kunnen in veel verschillende contexten bestaan of gevormd worden en dus zijn er verschillende scenario's voor actie. Er is erfgoed dat stedelijk of landelijk is, erfgoed dat sterk natuurlijk of cultureel is, tastbaar of ontastbaar. De aanpak van het PPS-partnerschap bestaat erin om scenario's voor gemeenschapsvorming op te stellen vanuit het perspectief van de context van een erfgoedgemeenschap. In relatie tot het erfgoed dat de mensen waarderen, en volgens de verschillende manieren waarop zij het willen gebruiken, hebben wij drie scenario's opgesteld: gemeenschappen van plaats, van interesse en van praktijk.

Gemeenschappen van plaats

Dit is een groep mensen die in een bepaald gebied woont (buurt, wijk, stad, dorp), die mensen samenbrengt vanwege de plaats die zij delen; waar zij wonen, werken of ontspannen.

In deze context kan er al dan niet (nog) geen 'expliciet' erfgoed of gemeenschappelijk belang zijn dat de leden van de gemeenschap bindt; ze 'bezetten' gewoon dezelfde locatie zonder duidelijk vooropgezet gedeeld belang of erfgoed.

Het scenario voor gemeenschapsvorming kan beginnen met de identificatie van erfgoed, culturele mapping, identificatie van waarden, identificatie van stakeholders... betrokkenheid van stakeholders, project- en actiemanagement, communicatie...

Interesse-gemeenschappen

Dit is een groep mensen die een interesse, belang of praktijk delen, maar zonder duidelijke verwijzing naar traditie of erfgoed. Deze groep is niet noodzakelijk gebonden aan één locatie (kan zelfs virtueel zijn).

Het scenario voor gemeenschapsvorming kan beginnen met een proces om waarden en stakeholders te identificeren, betrokkenheid van stakeholders, project- en actiebeheer, communicatie ...

Praktijkgemeenschappen

Dit is een groep mensen die een (traditionele) praktijk delen die door de deelnemers wordt erkend als onderdeel van hun cultureel erfgoed.

Het scenario voor gemeenschapsvorming kan beginnen met de identificatie van stakeholders, betrokkenheid van stakeholders, project- en actiemanagement, communicatie...

Fase 2. De huidige situatie analyseren

Doel: goed geïdentificeerde elementen van de gemeenschap aan het licht brengen: bestuur, structuur, subgroepen, netwerken, STAGE- of SWOT-analyse, het in kaart brengen van de culturele omstandigheden...

Wie zijn de huidige gemeenschappen & stakeholders? Wat onderscheidt de groepen van elkaar, wat hebben ze gemeen? Hoe verhouden mensen zich tot lokale erfgoedelementen? Wat beschouwen ze als betekenisvol voor hun leven, wat willen ze delen? Wat is persoonlijke ruimte, wat is gemeenschappelijke ruimte, wat is de bindende factor? Wat heeft een persoonlijke en/of gemeenschappelijke waarde...?

Competenties met betrekking tot deze fase zouden kunnen zijn:

- de betekenis vinden van het lokale erfgoed voor de verschillende groepen in de gemeente
- verbanden vinden tussen de gemeenschappen en de plaats
- de waarden van verschillende groepen in de gemeenschap voor hun erfgoed beoordelen
- een waarde-en betekenisidentificatieproces organiseren met leden van de gemeenschap
- een erfgoedgoed/fenomeen analyseren met een focus op hoe het gerelateerd is aan culturele waarden.

Mogelijke activiteiten:

- mensen uitnodigen om te vertellen wat voor hen belangrijk is in hun dagelijks leven in de gemeenschap
- mensen uitnodigen om te vertellen over hun relatie met het lokale erfgoed
- verhaaltechnieken toepassen om persoonlijke betekenissen en connecties met een erfgoedgoed te helpen verwoorden/ontsluiten
- verhalen verzamelen die relevant zijn voor de mensen en het erfgoed
- algemene narratieve principes aanbieden om mensen te helpen hun persoonlijk verhaal te creëren
- de geschikte media aanbieden voor mensen die een persoonlijk verhaal vertellen
- helpen bij het ontwikkelen van een eenvoudig gestructureerd verhaal gebaseerd op persoonlijk verhaalmateriaal aangeboden door de mensen

- informatie verzamelen over de sociaal-economische en historische context van een erfgoedgemeenschap
- het documenteren van de waardering door een groep mensen van hun erfgoed en de waarden ervan
- de diversiteit van betekenis en waarden in een groep mensen registreren
- te bemiddelen tussen mensen met verschillende betekenissen en waarden
- betekenis- en waardenidentificatie-oefeningen in een multiculturele groep modereren
- erfgoedfenomenen/praktijken correct beschrijven
- mensen helpen een transnationale of multiculturele dimensie van hun erfgoed voor te stellen

HOE kan je erfgoed identificeren/creëren?

Erfgoed creëren is een proces van identificatie, waardebepaling en erkenning... door mensen die zich ermee verwant voelen. Vertellen kan een grote hulp zijn bij dit proces.

Vertellen is de communicatie van een echt of ingebeeld verhaal aan een of meer mensen. Verhalen bieden afstand en objectiviteit die mensen kunnen helpen om veilig te spreken over onderwerpen die misschien te moeilijk zijn om rechtstreeks of persoonlijk aan te pakken. Ze kunnen bovendien helpen om een erfgoedervaring op een plezierige manier te documenteren, waardoor de kans groter wordt dat het wordt doorverteld en langer blijft. Het creëren en delen van een erfgoedverhaal kan een ongelooflijk verenigende en humaniserende daad zijn om de cohesie in de gemeenschap te versterken. Verder delen verhalen het gevoel dat ze zich niet in onze tijd of zelfs in onze wereld afspelen. Ze kunnen een andere plaats en tijd tot leven brengen en een afstand tot de werkelijkheid bieden die de deelnemers ruimte geeft om na te denken en een kans om hun eigen dagelijkse leven op een fantasierijke manier te verlaten. Dit kan vaste denkpatronen en persoonlijke narratieven doorbreken, hetgeen een krachtig middel kan zijn om nieuwe relaties met het erfgoed aan te gaan. Een veilige en open omgeving om persoonlijke verhalen te delen is een bijzonder sterk gegeven in het vertelproces en helpt om het beleefde erfgoed te begrijpen.

Door technieken te gebruiken zoals creatief in kaart brengen, 'zachte vragen' (over de gemeenschap), 'een dag uit het leven van...', kunnen mensen

- betere gesprekken voeren
- nadenken over hun eigen gemeenschap
- fantasierijk en metaforisch denken
- wat ze weten over het erfgoed gebruiken en het tot leven brengen met denkbeeldige elementen
- zichzelf positioneren in relatie tot het erfgoed

De One Step Removed-techniek omvat zowel het gebruik van verhalen die echt lijken maar het niet zijn en de creatie van nieuwe fictieve verhalen die aansluiten bij de groep en hun levenservaringen. De verhalen worden gezamenlijk gecreëerd of ontwikkeld door de groep. De centrale personages en de problemen en beslissingen waarmee zij worden geconfronteerd, worden geleidelijk opgebouwd en besproken via verschillende oefeningen en technieken. Bijzondere aandacht wordt besteed aan het onderzoeken van problemen, het vinden van oplossingen en een mogelijke toekomst voor de personages, een taak die voor een verzonnen personage veel gemakkelijker is dan voor de persoon zelf.

Voorebeeld: Maryhill (UK)

By Richard Webb, no changes made, CC BY-SA 2.0,
<https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=9745741>

Maryhill was vroeger een dorp, maar is nu een stadsdeel van Glasgow, genoemd naar de vrouw die in de 18e eeuw een groot landgoed in dat gebied bezat.

Het Maryhill Burgh Hall centrum, in samenwerking met 'The Storytelling Village Glasgow', begon met de lokale gemeenschap te werken aan een erfgoedproject gebaseerd op het karakter van Mary Hill. .

Doelstellingen:

- Meer te weten komen over Mary Hill en de gemeenschap verenigen rond deze persoon als een deel van hun erfgoed. Nadenken over de eigen gemeenschap. De metafoor van Mary Hill gebruiken om na te denken over de eigen positie, en over hetgeen belangrijk is. Het gevoel van ownership/eigenaarschap en verbondenheid van de gemeenschap met het gebied en zijn erfgoed verdiepen.

Dit werd verwezenlijkt door:

- introductie van Mary Hill, de historische figuur waarop het project zich richt
- vaststellen welke informatie er tot nu toe over Mary Hill bekend is en nagaan wat er kan worden afgeleid en verzonnen
- het verzamelen van historische informatie uit de gemeenschap die tot nu toe onbekend was bij de organisatoren
- het concept van verhalen vertellen en 'zachte persoonlijke verhaalreflectie' introduceren
- de deelnemers aanmoedigen om fantasierijk en metaforisch na te denken over het gebied van Maryhill en nieuwe betekenissen af te leiden over hun plaats
- leren over de connecties, gevoelens en ervaringen van de mensen in hun locatie
- het verzamelen van getuigenissen als materiaal voor een voorstelling

Gebruikte technieken:

- creative mapping: teken de wijk als een persoon en stel de deelnemers volgende vragen:
 - waar ligt het hart van Maryhill?
 - waar ga je je verstoppen?
 - waar zitten de longen?
 - waar is de mond, de darm,... en waarom?
- stel 'zachte' vragen: hoe ziet de leefgemeenschap van je dromen eruit?
- denk fantasierijk: creëer Mary Hill als een personage in een verhaal.
 - wat weten we?
 - wat stellen we ons voor?
 - breng de dagen van haar leven in kaart.
 - stel haar voor als een echt persoon, breng dit erfgoed tot leven.

Fase 3. Een Visie Opbouwen, Een Visie Creëren, Doelen Stellen.

Doel: de behoeften van de gemeenschap identificeren omtrent participatie in de samenleving, in het culturele leven, in het delen van waarden en erfgoed en dit gebruiken om een visie te ontwikkelen en doelen te stellen voor een erfgoedgemeenschapsinitiatief.

Wat zijn de behoeften van de mensen met betrekking tot participatie en welzijn in de lokale gemeenschap? Welke initiatieven moeten genomen worden om aan deze behoeften te voldoen? Welke rol speelt (het lokale) erfgoed in dit proces? Kunnen de Faro-beginselen inspireren? Wie zijn de stakeholders in dit proces? Hoe in dit verband een open dialoog opzetten? Hoe mensen identificeren en uitnodigen om deel uit te maken van het community building team?

Competenties in deze fase zijn:

- participatief bestuur van erfgoedgemeenschappen vergemakkelijken om gedeelde verantwoordelijkheid te verzekeren
- een initiatief van een erfgoedgemeenschap verbinden aan relevante maatschappelijke kwesties, perspectieven en ethiek
- de ontwikkeling van een multi-perspectief interpretatieprincipe bevorderen bij het aanbieden van betekenisgevende en waardegerelateerde kaders
- een duidelijke visie hebben en blijf geven van een oprechte bezorgdheid en interesse in erfgoed, in mensen en in hoe die twee samenhangen
- reflecteren, inclusief zijn en gevoelig zijn voor ethische, culturele en waardenkwesties in verband met mensen en erfgoed.

Mogelijke activiteiten:

- gemeenschappen helpen bij het maken van hun eigen erfgoedinventarissen en deze te rangschikken volgens hun relatieve relevantie
- de verzamelde problemen en activa koppelen aan bredere waarden, ethiek en kwesties
- mentale kaart(en) omzetten in narratieven/verhalen die de onderlinge verbanden en hun waarde voor de leden van de gemeenschap onthullen
- de juiste voorwaarden scheppen voor participatief bestuur
- vertrouwen opbouwen in institutionele processen, in de juridische, economische en technische capaciteit van gemeenschappen
- het verbinden van erfgoedfenomenen met geschiedenis en cultuur
- interpretatieve verhalen gebruiken om mensen te helpen erfgoedgerelateerde waarden te koppelen aan een breder (Europees) geschiedenis- & waardenkader
- participatieprocessen organiseren (nieuwe groepen aantrekken, duidelijke transparante communicatie, open interactie met groepen)
- obstakels voor participatie identificeren en oplossingen voorstellen
- een resultaatgerichte aanpak van participatief bestuur ontwikkelen die de vooruitgang controleert en de impact meet
- de resultaten van participatieve projecten communiceren om hun duurzaamheid en opname in politieke agenda's te verzekeren.

HOE kun je een visie ontwikkelen voor op erfgoed gebaseerde gemeenschapsonwikkeling?

Voor deze fase stelt het PPS-team de Placetelling®-aanpak voor, een multidisciplinaire methode om nieuwe 'plaats-narratieven' te creëren op basis van een (her)interpretatie van de geschiedenis, het erfgoed en/of de culturele kenmerken van een gebied.

Om te beginnen omvat Placetelling® een onderzoeksfase: een "herlezing" van historische gebeurtenissen en een analyse van bestaande verhalen over de locatie. Participatieve processen garanderen de betrokkenheid van relevante stakeholders.

Een tweede stap omvat een herinterpretatie van (sommige van) deze bevindingen: nieuwe betekenissen, gegeven door de huidige gemeenschap, in het licht van hedendaagse waarden en behoeften om de ontwikkeling van de erfgoedgemeenschap te verbinden met maatschappelijke kwesties en perspectieven.

Dit proces van (re)creatie/erkenning van erfgoed resulteert in een 'oriënterend' narratief. Dit soort narratief ligt aan de basis van de heropbouw van een nieuwe identiteitsdimensie en een gevoel van verbondenheid onder de leden van een lokale gemeenschap door deze bewust te maken van de wederzijdse relatie die haar bindt met de plaats.

Dit oriënterende verhaal fungeert ook als een "leitmotiv" voor narratieve technieken voor plaats-interpretatie die leiden tot de constructie van plaatsgebonden verhalen, voortkomend uit het dagelijks leven die de onderlinge verbanden en de waarde ervan voor de leden van de gemeenschap onthullen (zie fase 5).

Voorbeeld: Goutelas (FR)

By Gregory Bret, no changes made, CC BY-SA 2.0, <https://www.accr-europe.org/fr/le-reseau/membres/france/chateau-de-goutelas>

Goutelas is een kasteel in Frankrijk (Loire-Foréz), dat momenteel fungeert als "conferentie hotel", met catering en een breed scala aan culturele activiteiten.

Onder leiding van "Les Oiseaux de Passage" (Marseille) heeft het personeel van Goutelas, in samenwerking met leden van de plaatselijke gemeenschap de geschiedenis van het gebied herbekeken. Hun onderzoek kwam uit bij een literair meesterwerk: "L'Astrée", geschreven door Honoré d'Urfé in 1607-1627 (5.399 pagina's).

Het is een van de meest invloedrijke werken in de Franse literatuur. De auteur bracht een deel van zijn jeugd door in de regio en de scènes in het boek situeren zich in het gebied tussen Boën-Goutelas en Montbrizon. Er is zelfs een 'L' Astrée wandeling' langs alle relevante plaatsen in het verhaal. Plaatsen in het verhaal.

L'Astrée speelt zich af in de vijfde eeuw na Christus. Het boek kent vele verhalen. De hoofdlijn is een liefdesverhaal in een landelijke gemeenschap van herders maar ook in een wereld van godinnen, nimfen en koninginnen. De onderliggende visie is er een van anti-establishment en vrouwelijke suprematie.

Dit werk is door de gemeenschap gekozen om deel uit te maken van de nieuwe identiteit van de regio en haar bevolking. Emancipatie werd het thema van een 'Balade matrimoniale': een wandeling door 'vrouwelijk erfgoed', waarbij 'vrouwen aan het roer' staan in de creatieve sectoren, als verkozen (burgemeester), als ondernemer (landbouw, wijnproductie, festivalorganisator...). Het wordt de rode draad voor nieuwe evenementen op het kasteel en in de regio.

Fase 4. Capaciteit opbouwen, vaardigheden herzien

Doel: de capaciteit van de gemeenschap vergroten om de doelen te bereiken die zij voor dit erfgoed-initiatief hebben gesteld, nl: het organiseren van competentieontwikkeling en leren voor facilitatoren, stakeholders en burgers.

Welke competenties hebben de facilitatoren nodig om deze erfgoedgemeenschap op te bouwen, te onderhouden en in stand te houden? Om welke leer-/ontwikkelingsdoelen gaat het? Hoe het leren voor de betrokkenen organiseren? Is er een link met school- of hoger onderwijs, en/of de niet-formele volwasseneneducatie?

Competenties met betrekking tot deze fase zijn:

- leren en ontwikkeling vergemakkelijken voor alle actoren in een erfgoedgemeenschap
- een nieuwsgierige, actieve en effectieve levenslange lerende zijn in erfgoedgerelateerde competentiegebieden
- de juiste mensen en organisaties vinden en inschakelen om te helpen (informerende/assisterende/onderwijzende) bij de ontwikkeling van de erfgoedgemeenschap
- het valideren van het leren van alle stakeholders bij de ontwikkeling van het erfgoed-initiatief.

Mogelijke activiteiten:

- instrumenten of methoden opnemen om van een erfgoedcontext en -gemeenschap een leeromgeving voor levenslang leren te maken
- leerervaringen, of -trajecten plannen en organiseren
- activiteiten omzetten in leeractiviteiten
- mensen helpen om ervaringen te personaliseren
- de resultaten te beoordelen en feedback te geven
- gemeenschapsprocessen zo bouwen en modereren dat ze de mensen helpen competenties te ontwikkelen die verband houden met het ontwikkelingsproces van hun erfgoedgemeenschap
- de leerprocessen en de leerresultaten van stakeholders documenteren.

HOE kan je een leeromgeving creëren voor de gemeenschapsleden?

- PPS stelt voor om samen te werken met organisaties uit de volwasseneneducatie om groepen beter te bereiken.
- betrek speciale groepen (werklozen, belangengroepen...)
- betrek ambachtslieden, studenten...
- zorg voor ambachtelijke opleidingen.
- organiseer een (vrijwilligers) kennisuitwisselingsbeurs (technici, historici, kunstenaars, koks, administratoren, ecologen...)
- start een gemeenschap van 'lerenden' (ambachten, kunst...)

Voorbeeld: kasteel Heers (BE)

Von Eebie - Eigenes Werk, no changes made, CC BY-SA 4.0,
<https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=1825176>

Het kasteel van Heers werd voor het eerst vermeld in 1328, maar de eigenlijke gebouwen dateren van rond 1500. Door de eeuwen heen was het in particuliere handen en speelde het een belangrijke rol in de regio, maar vanaf de jaren zeventig raakte het volledig in verval door gebrek aan aandacht en zelfs geldgebrek. Vandaag is het kasteel eigendom van de Vlaamse overheid en wordt het beheerd door Herita, de Vlaamse organisatie voor de valorisatie van gebouwd erfgoed.

Lokale vrijwilligers spelen een bijzondere rol in de restauratie en waardebeoordeling van het kasteel van Heers. Leren door te doen en leren van elkaar zit in het DNA van de groep. Ze vertrokken vanuit een reeks reflectievragen. Hoe verwerven ze de juiste competenties om alle relevante taken gedaan te krijgen? Welke competenties zijn beschikbaar in de groep? Hoe kunnen ze kennis en expertise het best delen? Waar vinden ze hulp? Als een deskundige nodig is, is het eerste streven hem/haar als vrijwilliger in de groep op te nemen (indien mogelijk) en de beste manier te vinden om expertise te delen. Door deskundigen als lid nauw in de groep te betrekken optimaliseer je kennisuitwisseling.

- De groep gidsen nam een historicus in dienst om betere gidsen te worden.
- De tuiniers/parkbeheerders gingen in zee met een historische tuinexpert die een werkplan en een syllabus opstelde.
- De groep die de stallen restaureert, nodigde ambachtslieden uit om van hen te leren.
- Ze sloten een overeenkomst met de formele volwasseneneducatie.nl het Centrum voor Volwassenenonderwijs van Heusden - Zolder (een dorp in de omgeving) om een afdeling te openen in het kasteel. Zo kunnen ze een reeks relevante cursussen organiseren zoals tuin- en bosbeheer, inclusief hands-on sessies ter plaatse.
- De VDAB (Nationaal Centrum voor Arbeidsbemiddeling en Beroepsopleiding) ging ermee akkoord om er een stageprogramma op te zetten waarmee werkzoekenden formele certificaten kunnen ontvangen die hen kunnen helpen om een job te vinden.
- De samenwerking met de Universiteit Hasselt levert expertise op inzake experimentele archeologie voor de ontwikkeling van ambachten (bv. de bouw van een traditionele baksteenoven).
- Zelfs de catering voor de vrijwilligersgroep wordt gedaan door vrijwilligers. Ook deze cateraars kregen extra opleiding en konden hun competenties versterken (vb. koken voor een grote groep).

Al deze kennis, expertise en leerprocessen zijn ook een troef bij de evenementen die worden georganiseerd om de bredere gemeenschap te betrekken bij nieuwe ontwikkelingen in en rond het kasteel.

Fase 5. Betrekken en uitbreiden / actief zijn

Doel: de stakeholders activeren en betrekken, communiceren met de (bredere) gemeenschap.

Hoe activeer je de stakeholders? Hoe trek je de aandacht en communiceer/deel je de visie van de gemeenschap? Hoe maak je het spannend en inspirerend?

Competenties met betrekking tot deze fase zijn:

- het helpen ontwikkelen van gemeenschappelijke plaats-/erfgoedverhalen
- mensen verbinden, inspireren, activeren en sterker maken
- participatief bestuur faciliteren en verantwoordelijkheden delen
- brainstormen, besluitvorming en samenwerkingsprocessen in de gemeenschap modereren
- ideeën en kansen creëren, middelen beheren, dingen laten gebeuren (intrapreneurschap)
- opzetten van (digitale/on-line en reële) communicatie-, ontmoetings- en samenwerkingsstructuren en -processen.

Mogelijke activiteiten:

- storytellingtechnieken toepassen om mensen te laten vertellen over hun relatie met het lokale erfgoed
- verhalen verzamelen die relevant zijn voor de gemeenschap en het erfgoed
- de groep verscheidene geschikte media aanbieden voor het overbrengen/presenteren van een plaatsgebonden verhaal
- verteltechnieken toepassen om gemeenschappelijke betekenissen en connecties met de plaats/het erfgoed te helpen verwoorden/onthullen
- de waarden die een groep toekent aan zijn erfgoed bepleiten voor een divers publiek
- helpen om een goed gestructureerd narratief te ontwikkelen op basis van door mensen aangeboden verhalenmateriaal
- gemeenschappen helpen bij het ontdekken van erfgoed in hun eigen buurt
- een inventaris en netwerkanalyse maken van alle relevante stakeholders
- de mogelijke voordelen, stimulansen en uitdagingen identificeren die erfgoed aan het netwerk kan bieden
- een plan ontwikkelen om mensen te bereiken, te boeien, te betrekken en te ondersteunen in de opbouw van de erfgoedgemeenschap.
- een haalbaar plan voor de ontwikkeling en exploitatie van het erfgoed ontwikkelen
- de vooruitgang evalueren
- stakeholders uitdagen om ideeën te ontwikkelen, bv. via het toepassen van de design thinking methode
- scenario's ontwikkelen, eventueel inclusief een begrotingsplan. De haalbaarheid en risico's ervan bespreken
- voorbeelden bespreken van meervoudige visies op erfgoed in het werken met groepen van mensen
- erfgoedgemeenschappen helpen bij het bespreken van meervoudige visies op het verleden
- diverse groepen betrekken bij de interpretatie van het erfgoed
- gemeenschappen bijstaan in het kritisch beoordelen van bronnen en het onderscheid maken tussen fictie en op bewijzen gebaseerde feiten.

HOE kan je helpen om gemeenschappelijke plaats/activa verhalen te ontwikkelen?

Een groot deel van het cultureel erfgoed is enkel toegankelijk via de lokale gemeenschap. Daarom is 'de rode draad', voorgesteld in het oriënterende narratief (zie fase 3) de interpretatieve basis voor de constructie van plaatsgebonden verhalen – door deze gemeenschap – rekening houdend met een verscheidenheid aan sociaal-culturele sectoren & acties. Deze verhalen kunnen alle vormen aannemen, van 'eenvoudige' mondelinge vertellingen tot media- en/of kunstuitingen en sociaal-culturele acties.

Het is ook het thema voor alle communicatie met de "buitenwereld": mensen die niet tot de erfgoedgemeenschap behoren, mensen uit andere streken en culturen. Het is de creatie van interpretatieve media over een gemeenschap voor andere gemeenschappen. Dat kan in de vorm van open dagen, culturele evenementen, kunstprojecten, open tuinen, World Café, vertelsessies, verhalenroutes, erfgoedwandelingen...

Voorbeeld: Monteleone Di Puglia (It)

Monteleone di Puglia is een klein dorp in het centrum van de Italiaanse Mezzogiorno. Het dorp was economisch afhankelijk van traditionele primaire activiteiten en leed onder een ontvolking, een aanzienlijke vergrijzing van de bevolking en een gebrek aan openbare diensten. In een poging die situatie te veranderen, startten de bevolking en de plaatselijke autoriteiten een succesvol proces van "rebranding". Later heeft een team van de Universiteit van Salento dit proces geanalyseerd op basis van de Placetelling®-techniek (2015 – 2019).

Bij het herlezen van de lokale geschiedenis van het dorp, ontdekten de inwoners een historische gebeurtenis: "De Opstand" (23 augustus 1942) van de lokale gemeenschap tegen het fascistische regime. 96 burgers werden gearresteerd en in de gevangenis gezet. Het was het begin van vele

soortgelijke opstanden van groepen en dorpen tegen het regime van Mussolini.

Dit verhaal herinterpreteerden ze naar de huidige situatie en dat leidde tot het verhaal van Monteleone als een dorp van acceptatie, als een plaats en gemeenschap van vrede en geweldloosheid. Dit verhaal was de leidraad voor een reeks gebeurtenissen en activiteiten die uitmondde in een transformatie van het dorp en zijn imago naar buiten toe:

- de transformatie van het plaatselijke oorlogsmonument in een monument van vrede: "La Guerra e' Follia"
- de opening van een opvangcentrum voor volwassen vluchtelingen en een tweede voor tienervluchtelingen
- gedurende verschillende jaren werden immigrantenkunstenaars uitgenodigd en gevraagd om grote muurschilderingen en graffitikunst te maken over de thema's democratie, immigratie, vrede...
- het dorp ontving de Internationale Prijs voor Vrede en Geweldloosheid.

Dit alles gaf het dorp een nieuwe identiteit, een voorname uitstraling en nieuwe energie voor verdere activiteiten met een duidelijke boodschap.

Fase 6. Duurzaamheid

Doel: De gemeenschap laten voortbestaan na de eerste (project)activiteiten en resultaten.

Duurzaamheid uit zich langs 5 lijnen:

- Het opbouwen van een netwerk van stabiele relaties
- Het vinden van een institutioneel huis
- Integratie in lokaal/regionaal beleid
- Ontwikkelen van overdraagbare resultaten van hoge kwaliteit
- Ondernemerschap en commercialisering.

Hoe duurzame processen en activiteiten tot stand brengen? Hoe de erfgoed-activiteiten inbedden in het reguliere sociale/culturele/economische leven van de gemeenschap? Hoe een blijvende betekenis en (toegevoegde) waarde voor de gemeenschap creëren?

Competenties met betrekking tot dit stadium zijn:

- de ontwikkeling van de erfgoedgemeenschap verbinden aan relevante maatschappelijke kwesties, perspectieven en ethiek
- erfgoed-elementen verbinden met de sociale en culturele activiteiten in de gemeenschap
- interdisciplinaire teams helpen vormen om gemeenschappen te ondersteunen bij de integratie van erfgoed in lokale ontwikkelingsplannen.

Mogelijke activiteiten:

- een echte (fysieke) ontmoetingsplaats tot stand brengen
- een goede beheerspraktijk installeren
- tastbare resultaten realiseren
- betekenisverklaringen afgeven
- communiceer resultaten, impact en voordelen
- maak van de open dagen, evenementen, verhalen vertellen, kunstprojecten, erfgoedwandelingen ... terugkerende activiteiten die ingebed zijn in de sociale en culturele kalender van de gemeenschap.
- werk samen met lokale ondernemers om erfgoedgemeenschapsdiensten of -producten te commercialiseren
- organiseer een echte bar & café, ontmoetingsplaats, tuin...
- zoek project- of structurele financiering om de gemeenschapsactiviteiten in stand te houden
- veranker de gemeenschaps-doelen en -resultaten in het lokale beleid.

HOE kunt u uw erfgoedgemeenschap integreren in duurzame ondernemers-activiteiten?

Een voorbeeld hiervan is een Community Enterprise: een vorm van sociaal ondernemerschap waarbij de mens centraal staat. Het is een innovatief instrument dat synergieën creëert ter verbetering van een gemeenschappelijk goed. Het is een onderneming die aan de basis begint om lokaal herstel te creëren, een bedrijfsmodel waarin leden van de groep – als cooperatief – producenten zijn van goederen en diensten, ten voordele van de groep zelf.

De gemeenschapsonderneming is een onmiddellijk antwoord op de behoeften van een bepaald gebied, in de eerste plaats gegeven door degenen die dat gebied bewonen. De gemeenschapsonderneming (of coöperatie) is de inzet van elk individu voor een gemeenschappelijk doel.

De doelstellingen zijn:

- het economische en sociale welzijn van de gemeenschap vergroten
- werkgelegenheid creëren
- cultureel erfgoed beschermen

De karakteristieken van een gemeenschapsonderneming:

- zij produceert goederen of diensten op een stabiele en continue manier, voor de hele gemeenschap en niet alleen voor leden
- zij is gebaseerd op inclusieve en democratische beginselen
- zij is geworteld in een gemeenschap, waarvan het uiteindelijke doel is de verbetering van het welzijn als menselijke ontwikkeling
- er is een onderlinge samenhang die ontstaat in een groep mensen die vaardigheden en culturen delen en verenigd zijn rond belangen, middelen en projecten
- ze is open en ontwikkelingsgericht
- zij waarborgt een niet-discriminerende toegang tot goederen en diensten voor alle leden van de gemeenschap.

Ten slotte baseren de aangesloten bedrijven hun gevoel van zakendoen op specifieke kernwaarden, bijvoorbeeld die welke zijn vervat in de verklaringen van de Agenda 2030 inzake duurzaamheid, de Conventie van Faro en, uiteindelijk, een relevant regionaal handvest.

Voorbeeld: The Mill (UK)

By Dr Gai Jorayev - Own work, no changes made, CC BY-SA 4.0

Mill House, in Oost-Londen, is een van de oudste en grootste getijdenmolens in Groot-Brittannië, die al bijna duizend jaar gebruik maakt van de getijdenenergie van de rivier de Lea in Stratford, Oost-Londen. Oorspronkelijk was dit een moerassig gebied. Het gebouw ligt op een kunstmatig eiland, deels op palen, op land dat oorspronkelijk door cisterciënzermonniken werd ontgonnen.

De eerste vermelding van een molen op deze plaats werd gemaakt in het Domesday-boek van 1086, en het is waarschijnlijk dat de Cisterciënzermonniken er de eerste molen bouwden. Het huidige gebouw is grotendeels 17e-eeuws en werd in 1997 gerestaureerd. Het complex staat op de lijst van klasse 1 – de hoogste graad van bescherming in Engeland – en bestaat uit verschillende gebouwen. Het gebied is enigszins veranderd sinds het werd gerestaureerd, grotendeels als gevolg van het Olympische project: verbeterde vervoersverbindingen en een snelle toename van nieuwe woonwijken hebben jonge professionals aangetrokken en de demografie van dit deel van Londen veranderd. Ondertussen hebben veranderende waterstanden de stabiliteit van het gebouw aangetast.

hebben veranderende waterstanden de stabiliteit van het gebouw aangetast.

Mill House heeft verschillende dingen gedaan om ervoor te zorgen dat het zichzelf in stand houdt als erfgoedgemeenschap. Als geregistreerde liefdadigheidsinstelling, beheerd door een groep vrijwillige beheerders, creëert Mill House financieringsaanvragen voor restauratie. De Mill heeft partnerschappen opgezet met lokale bedrijven, gemeenschapsgroepen en academische afdelingen. De ruimte is een knooppunt geworden voor de lokale gemeenschap. De Mill biedt nu onderdak aan een museum, een school en verschillende tv/filmstudio's. Een plaatselijke kerk huurt er een ruimte voor haar diensten, kunstenaars houden er tentoonstellingen, mensen komen langs voor een drankje in de coffeeshop en vrijwilligers geven er rondleidingen.

In 2017 werd contact gelegd met het Institute of Archaeology van het University College London. Nu ontvangen de trustees van Mill House MA-studenten voor een intensieve studieweek waarin zij praktische en technische conservering, documentatie en een reeks erfgoedbeheerkwesties aanpakken. De studenten helpen de gemeenschap door hun onderzoek, het schrijven van beheersplannen voor het behoud en het overleg met een reeks plaatselijke stakeholders, van wie velen pas recent in het gebied zijn komen wonen en de Mill vaak niet kennen. Sommige studenten lopen er stage en zetten hun relatie met de molen voort als vrijwilligers. Studenten hebben de organisatie voorzien van computermodellen van de fundamente van het gebouw. Zo verschaffen ze vitale informatie met inzicht in de veranderende omstandigheden, en brainstormen ze over ideeën om met de gemeenschap samen te werken. De Mill House beheerders werken ook toekomstgericht; ze hebben onlangs een toekomstvisie voor de molen opgesteld om die met de stakeholders te delen.

PEOPLE PLACES STORIES

UNIVERSITÀ
DEL SALENTO

SMART
REVOLUTION

PLATO

Platform Opleiding, Onderwijs en
Organisatie B.V.
Universiteit Leiden

This document is published under Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0 International License (<https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/>) and available to download for free from the PPS website

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

The European Commission support for the project does not constitute an endorsement of the contents which reflects the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.

Project Ref. no. 2020-DE-02-KA204-007698